

Haavahoidon erikoistumiskoulutuksella asiantuntijuuteen

Alahuhta Maija, Jylkkä Merja, Männistö Nina

30.11.2017 ::

Haavanhoidon asiantuntijuus koostuu neljästä eri osaamisen alueesta, joita ovat teoreettinen ja käsitteellinen tieto, käytännöllinen ja kokemuksellinen tieto, sosiokulttuurinen tieto ja itsesäätelytieto. Osa-alueet kehittyvät yhdessä ja yhdistyvät toisiinsa korkeatasoisessa haavanhoidon asiantuntijuudessa. Haavanhoidon erikoistumiskoulutuksen tarkoituksena on mahdollistaa tämän asiantuntijuuden kehittyminen.

Taustaa

Ammattikorkeakoulujen erikoistumiskoulutusten säädösmuutokset tulivat voimaan vuoden 2015 alusta. Erikoistumiskoulutus sijoittuu tutkintokoulutuksen ja täydennyskoulutuksen rinnalle osaksi korkeakoulujen julkisia tehtäviä. ^[1]

Ammattikorkeakoulujen erikoistumiskoulutukset on tarkoitettu korkeakoulututkinnon omaaville ja työelämässä olleille henkilöille ^[2] ^[3]. Erikoistumiskoulutuksia suunniteltaessa edellytyksenä on, että koulutusta järjestävien ammattikorkeakoulujen on yhdessä sovittava ainakin järjestettävän erikoistumiskoulutuksen nimestä, koulutuksen laajuudesta, tavoitteista, kohderyhmästä sekä opiskelijan asiantuntemuksen osoittamisesta ^[3]. Yhteistyötä edellytetään myös työ- ja elinkeinoelämän kanssa ^[2]. Erikoistumiskoulutusten tarkoituksena on mahdollistaa asiantuntijuuden kehittyminen joustavasti sellaisilla asiantuntijuuden alueilla, jotka ovat ajankohtaisia ja merkittäviä työ- ja elinkeinoelämän kannalta ^[1].

Erikoistumiskoulutusten tavoitteena on, että opiskelija kykenee toimimaan vaativissa asiantuntijatehtävissä ja saavuttaa asiantuntijuuden edellyttämän syvällisen erityisosaamisen tai monialaisen kokonaisuuden hallinnan. Tavoitteena on myös, että opiskelija osaa arvioida ja kehittää erityisalansa ammatillisia käytäntöjä perustuen tutkimukseen sekä kykenee toimimaan yhteisöissä ja verkostoissa oman erityisalansa asiantuntijana. ^[3]

Erikoistumiskoulutusten etuna on, että niiden avulla on mahdollisuus reagoida nopeasti työelämästä nouseviin uusiin ammattitaitovaatimuksiin ja osaamistarpeisiin. Useiden ammattikorkeakoulujen verkosto koulutusta toteutettaessa taas mahdollistaa monipuolisen asiantuntijuuden hyödyntämisen ja innovatiivisen koulutuksen suunnittelun. ^[4]

Asiantuntijuuden osa-alueet ja kehittyminen

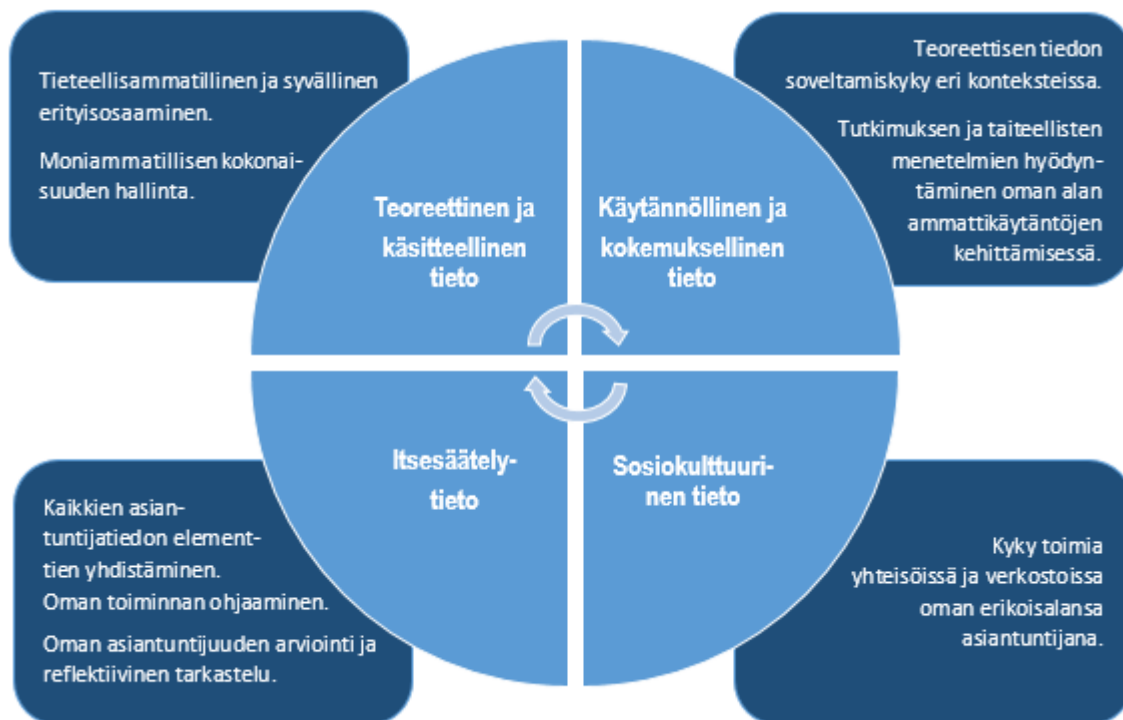
Asiantuntijuuden kehittyminen vaatii pitkää kokemuksellista harjaantumista, jossa keskeisessä osassa on tietoinen, tavoitteellinen ja refleksiivinen toiminta. Pelkkä pitkä kokemus ei yleensä yksinään riitä, vaikka kokemus olisi hankittu kyseisellä asiantuntijuusalueella. ^[1]

Asiantuntijuus kehittyy ja on sidoksissa johonkin kontekstiin, esimerkiksi osaamisalueeseen tai työtehtäväkokonaisuuteen ja kytkeytyy tietyn alan tai alueen teoreettiseen ja käytännölliseen tietoon sekä sosiokulttuuriseen tietoon, jolloin asiantuntija pystyy hyödyntämään osaamisensa erityisesti tässä kontekstissa. Yhdellä asiantuntijuusalueella hankitun osaamisen voi rajallisesti siirtää toisille alueille. Asiantuntijuuden kontekstisidonnaisuutta voidaan hyödyntää luovuuden lähteenä alojen välisessä moniammatillisessa yhteisessä oppimisessa ja tiedon jalostamisessa, rajojen ylittämisessä sekä uusien toimintamallien kehittämisessä. ^[1]

Asiantuntijuus koostuu neljästä eri osaamisen alueesta (kuviot 1). Teoreettis-käsitteelliseen osaamiseen liittyy tieteellisammattillinen, syvälinen erityisosaaminen tai monialaisen kokonaisuuden hallinta. Käytännöllis-

kokemuksellinen komponentti sisältää teoreettisen tiedon kontekstualisointi- ja soveltamiskyvyn sekä oman alan tutkimusmenetelmien hyödyntämisen ammattikäytäntöjen kehittämisessä. Sosiokulttuuriseen komponenttiin liittyy kyky toimia yhteisöissä ja verkostoissa oman erikoisalansa asiantuntijana. Itsesäätelyosaamista tarvitaan kaikkien osa-alueiden yhdistämisessä ja oman toiminnan ohjaamisessa. Omien ajattelu- ja toimintatapojen tunteminen ja arviointi ovat keskeinen osa itsesäätelyä. Reflektiivinen tarkastelu voi kohdistua oman toiminnan lisäksi myös työyhteisöjen toimintaan. Osa-alueet kehittyvät yhdessä ja yhdistyvät toisiinsa korkeatasoisessa asiantuntijuudessa. ^[1]

Asiantuntijuuden rakentuminen ja kehittyminen edellyttävät tiedon ja osaamisen jakamista oman ja muiden alojen asiantuntijoiden kesken, jolloin tarvitaan hyviä vuorovaikutus- ja sosiaalisia taitoja. Asiantuntijuudessa on kyse persoonallisen asiantuntijatiedon lisäksi yhteisöllisestä luovasta prosessista, osaamisesta sekä aktiivisesta toimijuudesta. Tätä osaamista tulee hyödyntää työn ja työelämän muutoksissa ja kehittämisessä. ^[1]

KUVIO 1. Asiantuntijuuden kehittyminen erikoistumiskoulutuksessa

Haavahoidon erikoistumiskoulutuksen lähtökohdat

Haavahoidon erikoistumiskoulutus on tarkoitettu sairaanhoitaja, terveydenhoitaja, kättilö, ensihoitaja, fysioterapeutti, jalkaterapeutti tai toimintaterapeutti ammattikorkeakoulututkinnon tai aiemman opistoasteen tutkinnon suorittaneille. Heillä pitää olla riittävät tiedot ja taidot opintoja varten ja kiinnostus kehittää haavahoidon osaamistaan.

Haavahoito liittyy moniin terveysongelmiin ja koskee eri-ikäisiä potilaita niin perusterveydenhuollossa kuin erikoissairaanhoitossakin. Kansantaudit, kuten diabetes sekä sydän- ja verisuonisairaudet yhdessä väestön ikääntyminen kanssa lisäävät kroonisten huonosti paranevien haavojen esiintyvyyttä. Haavapotilaan arjessa selviytyminen on erityinen haaste tulevaisuudessa.

Kroonisen alaraajahaavan vallitsevuus on Suomessa 0,09–0,8 %. Sen saa jossakin vaiheessa elämäänsä 1,3–3,6 % väestöstä. Iän myötä esiintyvyys kasvaa ja se on naisilla suurempi kuin miehillä. Alaraajan verenkiertohäiriöt aiheuttavat suurimman osan kroonisista alaraajahaavoista. Laskimovajaatoiminta on syynä 37–76 %:ssa ja valtimoverenkierron vajeisuus 9–22 %:ssa tapauksista. Laskimovajaatoiminta yhdessä samanaikaisesti esiintyvän valtimoverenkierron vajeisuuden kanssa on syynä 7–26 %:ssa tapauksista. Diabetesta sairastaa 2–25 % haavapotilaista. Muita kroonisen alaraajahaavan aiheuttajia ovat esimerkiksi sidekudossairaudet (nivelreuma), vaskuliitti ja pahanlaatuiset kasvaimet. ^[5]

Haavahoito, joka perustuu nykyaikaisiin haavahoitomenetelmiin, -tuotteisiin ja näyttöön haavahoidon vaikutuksista, vähentää potilaan kärsimystä ja lyhentää hoitoaikaa. Haavahoidon kehittyessä niin sairaaloissa kuin kotonakin voidaan hoitaa entistä vaativampaa hoitoa edellyttäviä haavoja. Kotona tapahtuvalla hoidolla voidaan usein myös vähentää hoidon kustannuksia. Haavojen hoito kotona edellyttää kuitenkin ammattilaiselta vankkaa näyttöön perustuvaa tietoperustaa, itsenäistä päätöksentekoa sekä ohjaustaitoja, jotka vahvistavat potilaan ja hänen omaistensa itsehoitovalmiuksia. Haavahoidon asiantuntijalta edellytetään tietoa haavojen etiologiasta, riskien tunnistamisesta, kroonisten haavojen ennaltaehkäisystä sekä haavan paranemisesta ja siihen vaikuttavien tekijöiden ymmärtämisestä potilaskohtaisesti, yhteiskunnallisesti ja taloudellisesti. Lisäksi asiantuntijalla tulee olla taitoa oman osaamisen, työyksikön ja organisaation haavahoidon osaamisen kehittämiseen näyttöön perustuen. Uudet suositukset, tutkimukset, hoitokäytännöt ja teknologia asettavat haasteita ja vaatimuksia hoitotyöntekijöiden haavahoidon osaamiselle. [\[6\]](#)

Opintojen tavoitteet

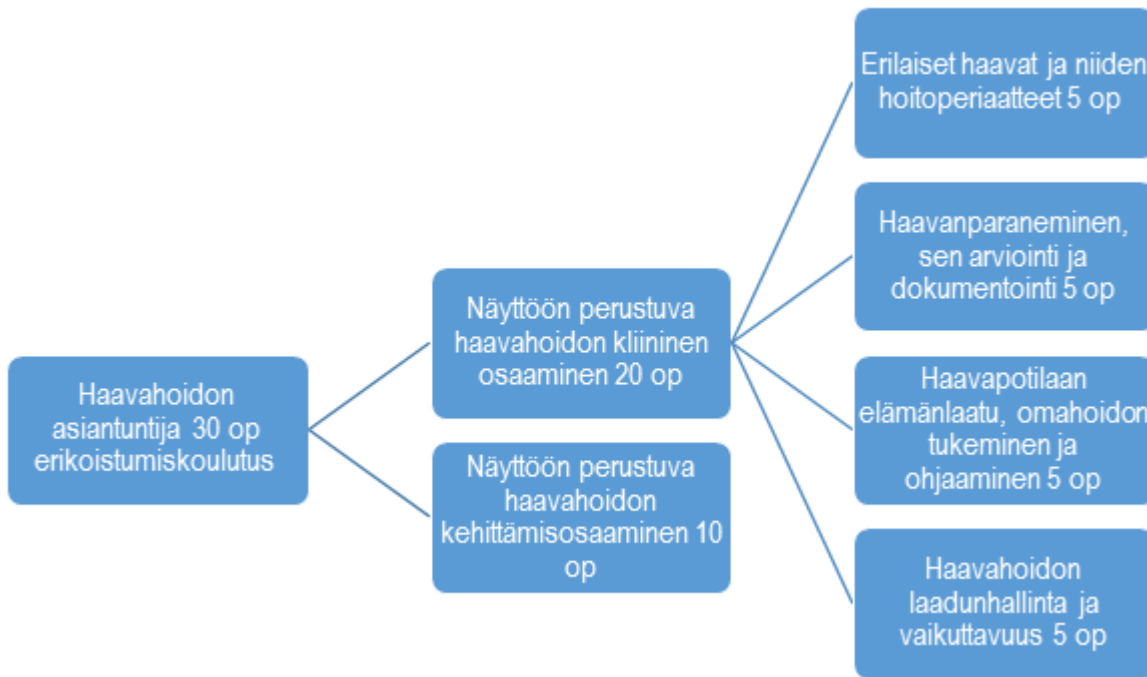
Opetussuunnitelmatyön lähtökohtana on käytetty European Qualification Framework (EQF) mukaisia osaamisen tasokuvauksia. Opinnot on määritelty tasolle 6-7. Opintojen tavoitteena on laaja-alaisen haavahoidon erikoisosaaminen (taulukko 1). Koulutus antaa valmiudet toimia haavahoidon asiantuntijana sisältäen välittömän haavahoidon, ohjaamis-, konsultaatio-, tutkimus- ja kehittämisosaamisen.

TAULUKKO 1. Haavahoidon asiantuntija erikoistumiskoulutuksen tavoitteet [\[6\]](#)

Erikoistumiskoulutuksen tavoitteena on, että opiskelija:
Hyödyntää näyttöön perustuvaa tietoa haavapotilaan hoidossa ja kykenee edelleen kehittämään haavahoitoa.
Hallitsee haavapotilaan erityisosaamisen edellyttämät laaja-alaiset ja edistyneet kliiniset tiedot ja ymmärtää haavapotilaan edellyttämän kokonaishoidon.
Ymmärtää haavahoitoon liittyvää eri alojen tietoa ja kykenee tarkastelemaan sitä kriittisesti.
Kykenee käyttämään eri alojen tietoja kliinisessä päätöksenteossa sekä tarvittaessa tekemään luovia ja potilasturvallisia ratkaisuja haavahoidossa.
Ymmärtää ennaltaehkäisyn merkityksen haavahoidossa ja osaa soveltaa tietoa potilaan ja hänen omaisensa ohjaamisessa.
Ymmärtää haavahoidon yhteiskunnallisen ja taloudellisen merkityksen.
Kykenee toimimaan oman alansa haavahoidon asiantuntijana ja konsulttina sekä potilaan omahoidon ja hänen omaisensa ohjaamisessa että moniammatillisissa ja verkostoituneissa työryhmissä.
Saa valmiuksia jatkuvaan oppimiseen ja itsensä kehittämiseen.
Osoaa viestiä haavahoidosta niin suullisesti kuin kirjallisestikin.

Opintojen toteutus

Opinnot suunniteltiin verkostoyhteistyönä kymmenen ammattikorkeakoulun ja toteutettiin viiden ammattikorkeakoulun kesken. Haavahoidon erikoistumiskoulutus toteutetaan yhden vuoden aikana. Koulutuksen laajuus on 30 opintopistettä. Opinnot jakautuvat kahteen moduuliin: näyttöön perustuva haavahoidon kliininen osaaminen (20 opintopistettä) sekä näyttöön perustuva haavahoidon kehittämisosaaminen (10 opintopistettä) (kuva 2). Nämä etenevät ajallisesti rinnakkain. Ensimmäinen moduuli jakautuu neljään opintojaksoon, joista jokainen on laajuudeltaan 5 opintopistettä.

KUVIO 2. Haavahoidon erikoistumiskoulutuksen rakenne ¹⁶¹

Opiskelu toteutetaan monimuoto-opetuksena, joka sisältää ohjattua verkko-opiskelua, lähiopetusta ja itsenäistä opiskelua. Opintoissa käytetään verkko-oppimateriaalia, jossa on oppimateriaalia, tehtäviä ja keskustelua. Lähiopetusta koostuu asiantuntijaluennoista, seminaareista, laboroinneista ja simulaatiosta. Lisäksi opintoihin liittyi vuonna 2017 osallistuminen Valtakunnallisille Haavapäiville.

Koulutuksen alussa opiskelija laatii itselleen koulutuksen tavoitteisiin tähtäävän henkilökohtaisen opintosuunnitelman. Opiskelijälähtöisyys on keskeinen erikoiskoulutuksen toteutusta ohjaava periaate, koska opintoihin osallistuvilla opiskelijoilla on erilaista työkokemusta ja aiempaa koulutusta. Koulutus toteutetaan siten, että opiskelijoilla on mahdollisuus jakaa aiempaa osaamistaan ja kokemuksiaan myös koulutuksen aikana.

Työelämän tarpeisiin vastaavan asiantuntijuuden kehittymisen edellytys on, että koulutus perustuu tutkimus- ja kehittämistoiminnan tuottamaan tietoon ja että koulutus sisältää tiedon soveltamista ja osaamisen kehittämistä aidoissa työympäristöissä. Asiantuntijoina opintoissa on muun muassa eri erikoisalojen lääkäreitä, kuten ihotautilien, plastiikkakirurgian ja verisuonikirurgian erikoislääkäri sekä ravitsemusterapeutti ja auktorisoitu haavahoitaja. Opiskelijan oppiminen liitetään oman työyhteisön haavahoidon osaamisen kehittämiseen. Oppimistehtävien ja suoritusten avulla opiskelija syventää omaa haavahoidon osaamistaan ja painottaa sitä työssään tarvitsemaansa erikoisosaamiseen. Tehtävät ja suoritukset kattavat usean asiantuntijaosaamisalueen (taulukko 2).

Opintojen aikana osaamista arvioidaan kehittävän arvioinnin periaatteella niin, että opiskelija ja opiskelijakollega sekä ohjaava opettaja käyvät dialogia opiskelijan osaamisesta ja sen kehittymisestä suhteessa tavoitteisiin. Opiskelija osoittaa koulutuksen aikana kehittyvän haavahoidon osaamisen portfolioilla, jossa hän reflektoi ja arvioi osaamisensa ja asiantuntijuutensa kehittymistä. Portfolion rakenne perustuu Suomen Haavanhoitoyhdistys ry:n edellyttämän haavahoitajan erikoisosaamisen osoittamiseen, jolloin opiskelija pystyy valmistuttuaan hyödyntämään osaamisportfoliotaan auktorisoitu haavahoitaja -nimikkeen hakemiseen.

TAULUKKO 2. Haavahoidon erikoistumiskoulutuksen tehtävät ja suoritukset asiantuntijaosaamisalueittain

Asiantuntijaosaamisen alue	Tehtävät ja suoritukset
Teoreettis-käsitteellinen osaaminen	Haavahoidon tietotesti Haava caset Haavahoitotuotteet (NPT) Haavan paranemisen seurantatehtävä Tietotesti haavan paranemisesta

	Ohjaustehtävä + videoinnit Painehaavan ehkäisytehtävä Erilaiset haavat tehtävä Koulutuspäivän suunnittelu, toteutus ja arviointi Kirjaamisen harjoitukset Laatuun liittyvä tehtävä Kehittämistehtävä Osallistuminen haavapäiville Posterit
Käytännöllis-kokemuksellinen osaaminen	Haavan paranemisen seurantatehtävä Kehittämistehtävä Painehaavan ehkäisytehtävä Haavahoitajan konsultointi Ohjaustehtävä + videoinnit Koulutuspäivän suunnittelu, toteutus ja arviointi Kustannuslaskentatehtävä.
Itsesäätelyä ja toiminnan säätelyä koskeva osaaminen	Blogi Portfolio Osaamisen kehittyminen kyselyt opintojen alussa ja lopussa Ohjaustehtävä + videoinnit Koulutuspäivän suunnittelu, toteutus ja arviointi Kehittämistehtävä
Sosiokulttuurinen osaaminen	Haava caset Kehittämistehtävä Ohjaustehtävä Painehaavan ehkäisytehtävä Erilaiset haavat tehtävä Koulutuspäivän suunnittelu, toteutus ja arviointi Osallistuminen haavapäiville Facebook

Koulutuksen arviointi ja kehittäminen

Työn ja osaamisen muutokset sekä elinikäisen oppimisen tarve haastavat kehittämään koulutusta siten, että se tukee osaamisen kehittämistä työn ja uran ohella. Erikoiskoulutukset tarjoavat joustavan mahdollisuuden osaamisen kehittämiseen ajankohtaisilla ja merkittävillä asiantuntijuuden alueilla. Korkeakoulujen ja työelämän yhteistyön tulee olla jatkuvaa sisältäen koulutusten suunnittelun, seurannan ja arvioinnin. Parhaimmillaan erikoistumiskoulutusten kehittämistyö aikaan saa koulutuksia, joka tukee työ- ja elinkeinoelämän tarvitsemää asiantuntijuutta. ^[1]

Korkeakoulut vastaavat järjestämänsä koulutuksen laadusta ja jatkuvasta kehittämisestä ja toiminnan vaikuttavuutta on myös arvioitava. Erikoistumiskoulutusten laadunvarmistus on osa korkeakoulujen laatujärjestelmiä. Uutta koulutusmuotoa on hyvä arvioida, kun siitä on saatu riittävästi kokemuksia ja vaikuttavuudesta on näyttöä. ^[1] Haavahoidon erikoistumiskoulutuksessa arviointiin valittiin mittarit, joilla arvioitiin muutosta opiskelijoiden tiedoissa, osaamisessa ja asenteessa. Lisäksi opiskelijat yhdessä koulutuksen suunnittelijoiden ja kouluttajien kanssa arvioivat koulutuksen toteutusta. Tätä arviointi- ja palautetietoa hyödynnetään erikoistumiskoulutuksen kehittämisessä.

Lähteet

- ¹ ^{abcdefgh} Kallunki, J. & Seppälä, H. 2016. Korkeakoulujen erikoistumisopinnot. Käsikirja koulutusten kehittäjille. Hakupäivä 2.10.2017.
<http://www.unifi.fi/wp-content/uploads/2015/06...>
- ² ^{ab} Laki ammattikorkeakoululain muuttamisesta 1173/2014, § 11. Hakupäivä 2.10.2017.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141173>
- ³ ^{abc} Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta 1438/2014, § 6. Hakupäivä 2.10.2017.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141438>

4. [△Salminen, H. 2016. Erikoistumiskoulutuksia tarvitaan muuttuvassa työelämässä. Teoksessa T. Kukkonen \(toim.\) Uutta erikoisosaamista korkeakouluetuille. Sosiaali-, terveys-, liikunta- ja kauneudenhoitoalan erikoistumistarpeiden kartoittaminen 2016. Hakupäivä 2.10.2017.](http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-275-223-9)
5. [△Duodecim. 2017. Suositukset. Krooninen alaraajahaava. Hakupäivä 2.10.2017.](http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suosituksset/suositus?id=hoi50058)
6. [^ abcOulun ammattikorkeakoulu. 2017. Erikoistumiskoulutukset. Haavahoidon asiantuntija, 30 op. Opetussuunnitelma. Hakupäivä 2.10.2017.](http://www.oamk.fi/fi/koulutus/erikoistumiskoulutukset/)

Metatiedot

Nimeke: Haavahoidon erikoistumiskoulutuksella asiantuntijuuteen. Teoksessa K. Koivisto, A. Henner & L. Kiviniemi (toim.) Hoitotyön koulutus ja tutkimus- ja kehittämistoiminta – ajankohtaisia ja tulevaisuutta ennakoivia haasteita

Tekijä: Alahuhta Maija; Jylkkä Merja; Männistö Nina

Aihe, asiasanat: ammattikorkeakoulu, asiantuntijuus, erikoistumisopinnot, haavanhoito, hoitoala

Tiivistelmä: Erikoistumiskoulutus on uusi koulutusmuoto, joka edellyttää ammattikorkeakoulujen ja työelämän yhteistyötä koulutuksen suunnittelussa, toteutuksessa sekä arvioinnissa. Haavahoidon erikoistumiskoulutus on 30 opintopisteen kokonaisuus, joka toteutetaan monimuoto-opiskeluna. Opiskelijalähtöisyys ja näyttöön perustuvuus ovat keskeisiä periaatteita koulutuksessa. Tarkoituksena on, että opiskelija pystyy opintojen avulla kehittämään oman työyhteisönsä haavahoitoa.

Haavahoidon erikoistumiskoulutuksen tavoitteena on laaja-alainen haavahoidon erikoisosaaminen. Koulutuksen jälkeen opiskelijalla on valmiudet toimia haavahoidon asiantuntijana. Asiantuntijuuden kehittyminen vaatii pitkää kokemusta sekä tietoista, tavoitteellista ja reflektiivistä toimintaa vuorovaikutuksessa muiden asiantuntijoiden kanssa.

Julkaisija: Oulun ammattikorkeakoulu, Oamk

Aikamääre: Julkaistu 2017-11-30

Pysyvä osoite: <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2017110150469>

Kieli: suomi

Suhde: <http://urn.fi/URN:ISSN:1798-2022>, ePooki - Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut

Oikeudet: Julkaisu on tekijänoikeussäännösten alainen. Teosta voi lukea ja tulostaa henkilökohtaista käyttöä varten. Käyttö kaupallisiin tarkoituksiin on kielletty.

Näin viittaat tähän julkaisuun

Alahuhta, M., Jylkkä, M. & Männistö, N. 2017. Haavahoidon erikoistumiskoulutuksella asiantuntijuuteen. Teoksessa K. Koivisto, A. Henner & L. Kiviniemi (toim.) Hoitotyön koulutus ja tutkimus- ja kehittämistoiminta – ajankohtaisia ja tulevaisuutta ennakoivia haasteita. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 43. Hakupäivä xx.xx.20xx. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2017110150469>.